

CO SPRZYJA MOTYWACJI

Aby podjąć działanie (akcję), trzeba mieć do tego odpowiednie motywy. Motywacja jest niezwykle ważnym czynnikiem – od niej bardzo często zależy sukces uczniów i nauczycieli!

Żyjemy w świecie, w którym coraz bardziej oczekuje się od nas, a wręcz wymaga zaangażowania, aktywności, wiedzy, umiejętności współpracy z innymi ludźmi, ale też szybkości podejmowania decyzji, umiejętności dokonywania wyborów, brania odpowiedzialności za swoje decyzje i ich skutki. Dzieci przygotowane do takiego stylu funkcjonowania będą miały łatwiejszy start. Istotne jest, aby już w szkole podstawowej rozpocząć szereg działań motywujących dzieci do zdobywania wiedzy, rozwijania pasji, poszerzania naturalnej ciekawości. Nawet najwyższy poziom inteligencji ogólnej, połączony z umiejętnościami, dobrze przystosowanymi do określonych warunków działania, może okazać się bezskuteczny z braku motywu działania. Aby osiągnąć dobre efekty nauczania szkolnego, uczeń musi chcieć się nauczyć, musi mieć jakiś cel, który pragnie osiągnąć przez naukę szkolną. Jeśli uczeń nie będzie dążył do tego, żeby się czegoś nauczyć, to mimo stosowania najlepszych środków przekazywania wiedzy, nie spowodujemy, aby opanował wiadomości trwale lub też stosował je w praktyce.

Motywować to znaczy skłaniać kogoś do robienia czegoś, zachęcać, pobudzać do czegoś, rozbudzać w kimś chęć do jakiegoś działania, wpływać mobilizująco.

Motywacja to układ motywów ludzkiego postępowania nadający mu kierunek. Jest to mechanizm, który uruchamia i organizuje zachowanie oraz kieruje je na osiągnięcie wybranego celu. Motywacja to często wymieniany czynnik wyraźnie wpływający na pracę szkolną dzieci.

MOTYWACJA WEWNĘTRZNA I ZEWNĘTRZNA

Są dwa typy motywacji, które mogą mieć wpływ na uczenie się – motywacja wewnętrzna (kiedy uczeń uczy się, ponieważ ma taką potrzebę wewnętrzną, uczy się, bo sam chce) oraz motywacja zewnętrzna (kiedy uczy się ze względu na oceny, nagrody za osiągnięcia). Motywacja wewnętrzna jest silniejszym bodźcem do nauki niż motywacja zewnętrzna i jest niezależna od warunków zewnętrznych. Kiedy jest utrwalona i dobrze zakorzeniona w dziecku, uczy się ono samo, bez nadzoru, a co za tym idzie – osiąga lepsze efekty. Motywacja zewnętrzna też może być czynnikiem dobrych wyników w nauce, jednak jest mniej trwała i stabilna od wewnętrznej i gdy tylko zabraknie na przykład nagrody w postaci kieszonkowego, dziecko przestanie się starać i otrzymywać dobre oceny w szkole.

NATĘŻENIE MOTYWACJI

Zasadniczy wpływ na osiągnięcia szkolne ma nie tyle sama motywacja, co jej siła (natężenie). Zarówno zbyt silna, jak i zbyt słaba motywacja jest niekorzystna dla wyników uczenia się. Istnieje pewien poziom motywacji optymalnej, który pozwala osiągać optymalne dla ucznia wyniki. Ponadto im zadanie jest trudniejsze, tym potrzebna jest mniejsza siła emocji i motywacji, by je dobrze wykonać; a im zadanie jest łatwiejsze, tym potrzebna jest większa siła emocji i motywacji, by je dobrze wykonać. Zbyt silna i zbyt słaba motywacja obniżają wyniki w nauce. Motywację należy w uczniach pobudzać i rozwijać do poziomu pozwalającego osiągać optymalne wyniki w nauce. Współzawodnictwo jest czynnikiem podnoszącym motywację, a co za tym idzie, także rezultaty uczenia się. Najlepsze efekty osiągają uczniowie, gdy współzawodniczą ze sobą równorzędnie oraz gdy współzawodnictwo jest indywidualne.

RODZAJE MOTYWACJI

Rodzaj motywacji występującej u ucznia jest czynnikiem odgrywającym rolę w nastawieniu na uczenie się. Efekt motywacyjny wzmocnienia zależy od interakcji pomiędzy osobowością ucznia a sytuacją, w której odbywa się proces uczenia się. Lepiej przyswajają wiedzę uczniowie, którzy angażują się w zadanie, bardzo chcą je opanować i są nim zainteresowani, niż ci, którzy wierzą, że im się uda. Natomiast dzieci, które boją się egzaminów, są zawstydzone swoją niewiedzą, uczą się mniej efektywnie. Poza tym motywacji towarzyszą emocje. Gdy zadanie jest trudne, silne emocje targające uczniem nie

pomogą mu w jego rozwiązaniu. Uczeń nastawiony na osiągnięcie celu sprawnościowego uczy się tak dużo jak się da, bez zwracania uwagi na osiągnięcia innych, natomiast uczeń nastawiony na osiągnięcie celu wykonaniowego uczy się, by być lepszym od innych. Ten pierwszy cel (nastawiony na sprawność) daje lepsze efekty uczenia się i prowadzi do większego zaangażowania się w proces zdobywania wiedzy. Bardzo istotna jest rola motywacji wewnętrznej. Uczeń uczy się wtedy z pobudek osobistych, takich jak: zadowolenie, przyjemność ze zdobytej wiedzy. To także prowadzi do wyższego poziomu zaangażowania poznawczego w naukę. Motywacja zewnętrzna wynika jedynie z wydarzeń zewnętrznych (opinie, oceny). Motywami uczenia się są niekiedy procesy emocjonalne. Pozytywną funkcję spełniają emocje związane z zainteresowaniem, zapalem do nauki, życzliwym nastawieniem do nauczyciela, chęcią wyróżnienia się.

MOTYWY SKŁANIAJĄCE DO UCZENIA SIĘ

Motywy skłaniające do uczenia się są różne – związane z zainteresowaniami, aspiracjami, niepokojami, potrzebami jednostki. Wyróżnić można cztery główne motywy: poznawcze, osobowo-ambicjonalne, praktyczno-szkolne oraz lękowe.

Motywy poznawcze to chęć posiadania określonych wiadomości i umiejętności wynikających z zainteresowań, upodobań, zdolności, doceniania wiedzy, dążenia do własnego rozwoju, chęci rozumienia świata, chęci pragnienia bycia dobrym fachowcem. Uczeń chce siebie postrzegać jako wykształconego człowieka, chce być samodzielny w poruszaniu się po różnych dziedzinach wiedzy, rozumie jej wartość. Potrafi cieszyć się nauką. Zdecydowanie jest to motywacja wewnętrzna.

Motywy osobowo-ambicjonalne sprzyjają uczeniu się dla bycia najlepszym, wykształconym, dla posiadania określonego świadectwa czy dyplomu, dla wyprzedzenia innych.

Motywy praktyczno-szkolne powodują uczenie się głównie dla stopni albo ze względu na znaczenie świadectwa dla dalszego kształcenia się lub dla rodziców czy nauczycieli.

Motywy lękowe są z kolei związane z obawą przed konsekwencjami ocen niedostatecznych: karą w domu, szkole, niespełnieniem oczekiwań własnych i innych, przerwaniem nauki, negatywnymi reakcjami otoczenia. Pozytywną rolę odegra tylko niepokój umiarkowany, silny działa dezorganizująco na poczynania człowieka.

O podjęciu wysiłków przez ucznia rzadko decyduje jeden motyw, częściej jest to grupa motywów. Ponadto pewne motywy są dominujące wśród pozostałych. Innymi motywami kierują się uczniowie dobrzy, a innymi słabi. U tych pierwszych przeważają motywy z grupy poznawczych, a u drugich – praktyczno-szkolnych i lękowych. Oznacza to, że przy motywach charakterystycznych dla uczniów dobrych można osiągnąć lepsze rezultaty kształcenia.

ROLA NAUCZYCIELA

Zadaniem nauczyciela jest pielęgnowanie naturalnego zapału dziecka, co wymaga dużej znajomości jego psychiki i wycucia pedagogicznego. Pomocą są tu atrakcyjne formy organizacji pracy, stosowanie zajęć wielopoziomowych, ciekawe środki dydaktyczne, a przede wszystkim indywidualizacja nauki domowej. Gwarantuje to rozwój zainteresowań, a przez to wzmożoną aktywność i pełniejsze przyswojenie przekazywanych informacji.

Osiągnięcia szkolne zdecydowanie są uzależnione od motywacji do uczenia się. Funkcję stymulującą i pobudzającą ucznia do wysiłku spełniają: zainteresowanie nauczaniem przedmiotem, aspiracje dotyczące ocen szkolnych, chęć poszerzenia posiadanej wiedzy, przeświadczenie o sukcesie osobistym i społecznym.

Autor: Anna Resler-Maj